

ВСТУПНЕ СЛОВО

заступника директора Національного інституту стратегічних досліджень при Президентові України д.п.н., с.н.с. Литвиненка О.В. до "круглого столу" **"Соціально-економічний розвиток територій, що постраждали внаслідок аварії на ЧАЕС: проблеми та шляхи їх подолання"**

Прошло вже майже чверть сторіччя як сталася аварія на Чорнобильській АЕС, істотно поліпшилася радіоекологічна ситуація на забруднених внаслідок аварії територіях, витрачені мільярди доларів США на ліквідацію наслідків цього лиха, однак не лише залишаються невирішеними окремі першопочаткові проблеми, а й з'явилися нові.

На сьогоднішній день на забруднених територіях почали переважати соціально-психологічні та економічні проблеми. За час, що минув з 1986 року, зруйнувався звичний уклад життя, відбулася переорієнтація населення на підтримку держави та дотації, потреба в яких постійно зростає.

Однак, зрозуміло, що 50 млрд гривень бюджетних коштів, необхідних для забезпечення всіх пільг, доплат, компенсацій та допомог, передбачених Чорнобильським законодавством для постраждалих громадян, не сумірні з економічною спроможністю держави. Покращання ситуації тут неможливе в принципі, оскільки потреби на фінансування Чорнобильських законів і розміри державного бюджету є скорельованими через розміри мінімальних зарплати і пенсії. Ці потреби становлять близько 18 % від видаткової частини бюджету.

Не маючи змоги платити скільки пообіцяла, держава призупиняє дію статей законів і регулює розміри пільг, доплат, компенсацій та допомог постановами Кабінету Міністрів, виходячи із реальної спроможності.

Такі обставини провокують масові звернення громадян до суду з позовами проти держави, загальна сума яких у 2010 році склала близько 2 млрд гривень. Суди стають на бік позивачів. При цьому держава втрачає, а може, вже втратила контроль над цим процесом.

Перші спроби вирішення завдання щодо перегляду меж зон радіоактивно забруднених територій, поставленого в Указі Президента України «Про заходи, пов'язані з 25-ми роковинами Чорнобильської катастрофи», також наштовхнулися на значні перепони.

Не простішими для вирішення є й інші завдання, постановлені у цьому Указі, наприклад, щодо відселення потерпілих із 2 зони (зони обов'язкового відселення).

Не залишає сумніву той факт, що Загальнодержавна програма подолання наслідків Чорнобильської катастрофи на найближчі 5 років повинна врахувати реальну ситуацію на радіоактивно забруднених територіях, кращі напрацювання вітчизняної науки, висновки і пропозиції Чорнобильського форуму (2005 р.), досвід формування і реалізації аналогічних програмних документів і Білорусі, і Росії.

Загальнодержавна програма має по суті стати програмою відродження та розвитку територій, що постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи. Необхідність цього об'єктивно назріла, і лише така Програма має перспективу і знайде порозуміння та підтримку як громадян України, так і світової спільноти.

Така програма в принципі не може бути сформована на чинній нормативно-правовій базі. Необхідно терміново удосконалювати Чорнобильське законодавство. А щоб це

відбувалося злагоджено і послідовно доцільно розробити та прийняти концептуальний документ про основні засади державної політики щодо подолання наслідків Чорнобильської катастрофи на сучасному етапі.

Не можливий, як на наш погляд, успіх у відновленні повноцінного життя на радіоактивно забруднених територіях без виваженої, послідовної інформаційної політики з чорнобильських проблем та адекватного сприйняття радіаційних ризиків.

Ми усвідомлюємо складність згаданих та інших проблем з ліквідації наслідків аварії на ЧАЕС, а тому перш ніж виносити їх на розгляд Радою національної безпеки і оборони чи Кабміном, пропонуємо їх широко обговорити з залученням усіх заінтересованих сторін. І Національний інститут стратегічних досліджень може бути майданчиком для таких дискусій.

З метою максимального використання авторитету та інтелектуального потенціалу Міжнародної конференції до 25-их роковин Чорнобильської катастрофи теж було б правильно надати на цей захід попередньо обговорену і максимально узгоджену позицію України з основних післячорнобильських проблем і шляхів їх вирішення.